

ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ВНАСЛІДОК ПАНДЕМІЇ COVID-19: ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ НЕГАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ

TRANSFORMATION OF PUBLIC POLICY IMPLEMENTATION IN THE HEALTHCARE SYSTEM AS A RESULT OF THE COVID-19 PANDEMIC: ECONOMIC FACTORS OF NEGATIVE IN THE UKRAINIAN SOCIETY

Внаслідок пандемії коронавірусної інфекції COVID-19 світова економіка занурилася в найглибшу рецесію за останні вісімдесят років, найбільше постраждала економіка тих держав, які залежать від туристичної сфери або імпорту/експорту енерго-ресурсів. У суспільствах, де злегковажили запроваджувати заходи щодо обмеження поширення вірусної інфекції, спостерігалися більш масові спалахи захворювання, більш висока смертність і більш різке падіння ділової активності порівняно з економіками, які діяли більш швидко, оскільки доводилося встановлювати більш жорсткі обмеження. Як показують прогнози, економічне зростання по цілому світі, зокрема в Україні, почне відновлюватися у 2021 році, проте темпи відновлення економіки залишаються вкрай невизначеними і залежать від тривалості пандемії, наявності та доступності коронавірусної вакцини, а також ступеня покращення ситуації з торгівлею та інвестиціями. У разі подальшого розвитку пандемії, що потребує введення обмежень на тривалий період і призведе до посилення геополітичної напруженості, процес відновлення може бути більш повільним, ніж очікується. Як тільки економічна криза в Україні, викликана пандемією коронавірусної інфекції COVID-19, буде взята під контроль, необхідно буде вжити заходів для вирішення проблеми зростання темпів продуктивності протягом найближчого часу, зосередити увагу на структурних реформах, необхідних для поліпшення довгострокових перспектив економічного зростання. Прискорення зростання й залучення інвестицій для України допоможуть підвищенню ефективності державної політики та зростанню якості функціонування її інститутів.

Проблеми соціально-економічного характеру, включаючи обмежено низький рівень інноваційної економіки, продовжують чинити негативний вплив на умови ведення бізнесу в Україні. Для усунення цих перешкод на шляху до довгострокового зростання потрібно розробити адресну програму реформ у межах соціальної політики України, спрямованих на підвищення темпів зростання продуктивності, поліпшення інвестиційного клімату та стимулювання соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: реалізація, управлінські підходи, система охорони здоров'я, взаємодія, державна політика, український соціум, органи державної влади, трансформація, економічні фактори, негативні наслідки.

As a result of the COVID-19 coronavirus pandemic, the world economy has plunged into the deepest recession in eighty years, with the economies of those countries that depend on tourism or energy imports and exports suffering the most. In societies where measures to limit the spread of viral infection have been reluctantly introduced, there have been more outbreaks, higher mortality and a sharp decline in business activity compared to economies that have acted more rapidly as stricter restrictions have been imposed.

Economic growth around the world, including in Ukraine, is projected to resume in 2021, but the pace of economic recovery remains highly uncertain and depends on the duration of the pandemic, the availability and availability of the coronavirus vaccine, and the extent to which trade and investments. If the pandemic continues to develop, requiring long-term restrictions and escalating geopolitical tensions, the recovery process may be slower than expected.

Once the economic crisis in Ukraine caused by the COVID-19 coronavirus pandemic is brought under control, steps will need to be taken to address productivity growth in the near future and focus on the structural reforms needed to improve long-term economic growth prospects. Accelerating growth and attracting investment for Ukraine will help increase the effectiveness of public policy and improve the quality of its institutions.

Socio-economic problems, including the limited low level of innovation economy, continue to have a negative impact on the business environment in Ukraine. To remove these obstacles to long-term growth, it will be necessary to develop a targeted program of reforms within Ukraine's social policy aimed at increasing productivity growth, improving the investment climate and stimulating socio-economic development.

Key words: implementation, management approaches, health care system, interaction, public policy, Ukrainian society, public authorities, transformation, economic factors, negative consequences.

УДК 351.84:35.072.2:342.5 (477)
DOI <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2021.21.16>

Чорний О.В.

к. мед. наук,
докторант кафедри публічного
адміністрування
Міжрегіональна Академія управління
персоналом

Постановка проблеми. Реалізація державної економічної політики в Україні після закінчення пандемії COVID-19 повинна враховувати проблеми, пов'язані зі скороченням факторів ризику, що збільшують ймовірність розвитку інфекційних захворювань, організації та надання медичних послуг задля забезпечення здорового і активного довголіття

населення. Здатність попередити, виявити і вжити заходів реагування на надзвичайні ситуації в системі охорони здоров'я матиме особливе значення з огляду на вразливість великої кількості людей із супутніми ризиками для здоров'я.

Обмежувальні заходи під час пандемії привели до перебоїв в роботі фінансового

і сировинного ринків, виробничо-збутових ланцюжків, транспортної галузі та індустрії туризму. В результаті цього у 2021 році на теренах України очікується зниження доходів на душу населення, що знову призведе до зменшення достатку значної кількості людей. Хоча влітку 2020 року економічні показники почали стабілізуватися, нині процес відновлення втратив імпульс, а темпи зростання роздрібних продажів та промислового виробництва сповільнилися. Цей факт обумовлюється тим, що були послаблені карантинні обмеження, пов'язані з пандемією, індикатори росту ВВП вказали на підвищення рівня економічної активності, натомість під завершення року зростання числа нових випадків захворювання COVID-19 уповільнило темпи відновлення економічного росту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Останні дані, опубліковані на офіційних сайтах, свідчать про те, що, як і раніше, спостерігається приріст числа нових випадків COVID-19, в Україні тією чи іншою мірою розширили або знову ввели низку обмежень на пересування і контакти. Друга хвиля коронавірусної інфекції, що надійшла після ослаблення обмежень, створила додаткову невизначеність щодо ходу розвитку й тривалості пандемії. Масштабний спалах може привести до більш жорстких обмежень і негативних темпів зростання економіки держави, а в подальшому негативно позначитися на інвестиціях в Україну.

Відновлення економіки відображає прискорення зростання промислового виробництва, збільшення торговельних потоків і темпів зростання інвестицій в основний капітал, якому сприяє прискорене нарощування обсягів інвестицій в інфраструктуру держави [3]. Водночас процес відновлення протікає нерівномірно, а зростання обсягу роздрібних продажів залишається слабким. Темпи скорочення індексу ділової активності сповільнилися після падіння до рекордно низького рівня, тоді як витрати домогосподарств на товари тривалого користування збільшилися, оскільки споживачі продовжують уникати послуг, що вимагають особистих контактів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Останнім часом високі показники COVID-19 привели до зниження вартості компаній у секторах, найбільш тісно пов'язаних із туризмом та енергетикою, а вартість запозичень, яка досягла рекордно високого рівня за весь період після фінансової кризи, має тенденцію до зниження. Незважаючи на те, що продовжується робота над створенням вакцини проти коронавірусної інфекції, затримка з її отриманням може зав-

дати ще більшої економічної шкоди і спровокувати паніку на фінансовому ринку. Крім того, можуть виникнути труднощі із закупівлею та поширенням вакцини, що може викликати ще більш затяжний спад і посилити довгострокові економічні негаразди, а вартість запозичень підвищилась у зв'язку з високим рівнем заборгованості.

Незважаючи на різке скорочення імпорту, стан рахунків поточних операцій погіршився під впливом обвалу експорту й падіння зовнішнього попиту. Експортери промислової сировини також зіткнулися з різким скороченням експорту і виробництва сировинних товарів, що привело до ослаблення внутрішньої валюти і зростання інфляції [4]. Негативний сценарій оцінює можливі результати економічного зростання у відповідь на негативні шоки, при цьому діапазон результатів відображає невизначеність щодо тривалості пандемії коронавірусу, термінів створення й доступності потенційної вакцини, а також термінів відновлення економіки.

Мета статті полягає в обґрунтуванні трансформації реалізації державної економічної політики щодо реформування системи охорони здоров'я внаслідок пандемії та карантинних обмежень соціально-економічного характеру.

Виклад основного матеріалу. За негативного сценарію тривалі спалахи і пов'язані з пандемією обмеження разом із затримками у створенні або поширенні вакцини приведуть до переносу термінів відновлення економіки в Україні на 2022 рік. Загальний прогноз має велику частку невизначеності, зрештою, його реалізація буде залежати від того, за яким сценарієм розвиватиметься епідеміологічна ситуація. Ризики прогнозу однозначно зміщені в бік зниження, причому існує ймовірність того, що зростання ВВП виявиться гірше, ніж передбачалося в рамках негативного сценарію.

Короткострокові перспективи економічного росту захмарюються різким посиленням невизначеності щодо тривалості пандемії, що викликає соціальні хвилювання, а також загострення геополітичної напруженості. Прискорення поширення коронавірусної інфекції може погіршити ситуацію в економіці, в результаті чого приватне споживання та інвестиції можуть зменшитися сильніше, ніж очікується. Ще більш різкий економічний спад внаслідок погіршення ситуації з пандемією може посилити негативні ефекти поширення наслідків пандемії, зокрема, через глобальні ланцюжки створення вартості.

Пандемія COVID-19 привела до різкого виснаження валютних резервів у державі, що

робить економіку більш уразливою до відтоку капіталу й одночасно обмежує здатність банків пом'якшувати наслідки подальших негативних зовнішніх шоків. Затяжний характер пандемії або різка переоцінка настроїв інвесторів викликано, зокрема, стурбованістю якістю активів, а це може привести Україну до невиконання зобов'язань і зростання проблемних кредитів. Для відновлення після пандемії будуть потрібні великі інвестиції і в освіту, і в охорону здоров'я, а покращення поточних результатів в галузі охорони здоров'я і освіти визначатиме продуктивність праці наступного покоління українських громадян.

Держава має надавати своїм громадянам послуги з освіти та охорони здоров'я досить високої якості, сучасні ринки праці вимагають більш високого рівня розвитку людського капіталу, ніж у минулому [1]. Заклади вищої освіти повинні готувати студентів до вирішення завдань, які можуть бути пов'язані з їхньою майбутньою роботою. Удосконалення системи охорони здоров'я та освіти в Україні має велике значення для нарощування людського капіталу та підвищення продуктивності. Це підкреслює значення інвестицій у вищу освіту, а також необхідність усунення факторів ризику, пов'язаних з виникненням інфекційних захворювань серед населення.

Молоді люди повинні розвиватися здоровими й активними, щоб продовжувати навчання і здобувати навички не тільки на початку, але й протягом усього життя. Аналіз тривалості навчання у вищій школі з поправкою на якість та додаток до тривалості навчання в основній школі говорить про те, що інвестиції у вищу освіту забезпечать вигоди державі. Оцінка якості вищої освіти має велике значення, оскільки хороші показники основної освіти не завжди корелюють з показниками вищої освіти, а показники здоров'я й освіти населення не завжди корелюються між собою. Відмінності в якості освіти і стані здоров'я на теренах України з огляду на соціально-економічні показники доволі великі.

Більшість банків відреагувала на погіршення перспектив економічного зростання шляхом проведення експансіоністської грошово-кредитної політики, включаючи вжиття таких нетрадиційних заходів, як купівля активів. Знецінення валюти може привести до прискорення інфляції та скоротити можливості для додаткового зниження ключових процентних ставок. Були оголошені пакети заходів бюджетної підтримки, при цьому уряд переглянув свої пріоритети щодо витрачання коштів задля надання допомоги системі охорони здоров'я, зміцнення системи соціаль-

ного захисту, підтримки приватного сектору і протидії погіршенню кон'юнктури фінансового ринку.

Інвестиційні перспективи, які вже слабшали на початку року, ще більше погіршилися у відповідь на зниження капітальних витрат, а посилення геополітичної напруженості також є перешкодою на шляху до економічного зростання. Тривале погіршення інвестиційного клімату через невизначеність, пов'язану з пандемією, або геополітичну напруженість може мати істотні наслідки і погіршити економічні прогнози. Для відновлення зростання продуктивності праці необхідна програма реформ, особливо на фоні можливого зберігання економічних наслідків пандемії.

Для залучення приватних інвестицій в Україну і забезпечення припливу капіталу необхідні реформи, спрямовані на стимулювання розвитку приватного сектору й перехід до конкурентних та інклюзивних ринків. Недостатня участь у міжнародній конкуренції, а також обмежувальний характер регулювання товарних ринків і сфери послуг, як і раніше, належить до проблем структурного характеру, які обмежують можливості залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій [2]. Слабка інноваційна активність, частково обумовлена низькою конкурентоспроможністю, недостатньою ефективністю боротьби з корупцією в українській державі, а також великою часткою державних підприємств, як і раніше, негативно впливає на підприємницьке середовище та перешкоджає інвестиціям.

Зекономлені бюджетні кошти можна скерувати на фінансування інвестицій в інфраструктуру задля збільшення продуктивності або середньострокових заходів щодо підвищення стійкості до зміни клімату, таких як інвестиції в технології для підвищення продуктивності в сільському господарстві та зміцнення продовольчої безпеки. Вирішальне значення для підвищення рівня життя та стимулювання інклюзивного та сталого зростання на теренах України матиме збільшення інвестицій у людський капітал та підвищення стійкості до зміни інвестиційного клімату. Для усунення цих перешкод на шляху до довгострокового зростання потрібне розроблення адресної програми реформ, спрямованих на підвищення зростання продуктивності, поліпшення інвестиційного клімату і стимулювання цифрового розвитку.

Криза, викликана пандемією COVID-19, підкреслює гостру необхідність залучення інвестицій у розвиток цифрових навичок і технологій, щоби полегшити роботу у віддаленому режимі та дистанційне навчання, особливо

для вразливих домогосподарств. Цифровий розрив перешкоджає забезпеченню загального добробуту й обмежує доступ до можливостей виходу з бідності. Заходи, спрямовані на розвиток цифрового середовища, розширення доступу, можуть сприяти підвищенню продуктивності внаслідок створення умов для інноваційної діяльності та зниження витрат, пов'язаних з цілою низкою бізнес-процесів на сучасному етапі в Україні.

Така нерівність, швидше за все, тільки збільшиться в результаті пандемії COVID-19, оскільки у домогосподарств, які не мають цифрового доступу, відсутні можливості для віддаленої роботи та освіти. Вкрай необхідно надати підтримку бізнесу й суспільним групам, які найбільше постраждали від пандемії коронавірусу, включаючи вжиття заходів, спрямованих на створення інфраструктури екстреного доступу для ще не підключених районів. На територіях з широким доступом до Інтернету можливість працювати і вчитися у дистанційному режимі допомогла компенсувати негативні наслідки обмежень на пересування.

Робота в інтернет-мережах дала змогу деяким підприємствам повернути частину прибутку, втраченого в результаті скорочення особистих контактів, за рахунок розширення онлайн-бізнесу. Підвищення контактів також може поєднуватися з політикою, спрямованою на більш широке впровадження цифрових технологій, зокрема, у сфері надання послуг у фінансовому і державному секторах. Технології можуть сприяти розширенню охоплення фінансовими послугами та підвищенню продуктивності праці, стимулюючи інновації та підвищуючи ефективність роботи українського приватного й державного секторів.

Зі збільшенням неформальних секторів більш широке впровадження цифрових технологій може також сприяти розширенню податкової бази за рахунок фіскалізації операцій у неформальному секторі. Розширення доступу до фінансування малих і середніх підприємств може сприяти збільшенню середнього розміру таких компаній і зниженню їх залежності у фінансуванні інвестицій від нерозподіленого прибутку, що сприятиме створенню нових робочих місць на короткострокову та довгострокову перспективу в Україні.

Висновки. Криза, викликана пандемією COVID-19, створює унікальні можливості для підтримки подальшого відновлення економіки і здійснення інвестицій в сучасні техно-

логії задля забезпечення стійкого зростання. Підвищення якості інститутів і поліпшення ділового клімату також можуть сприяти прискоренню темпів відновлення після несприятливих явищ. Підвищення гнучкості ринку праці та продукції, зміцнення нормативної системи й права власності, сприяння ефективній конкуренції та вирішення проблеми нерівності закладають основи для більш ефективної адаптації приватного сектору до надзвичайних ситуацій.

Масштабні надзвичайні ситуації, такі як епідеміологічні катастрофи, можуть мати серйозний і тривалий негативний вплив на продуктивність у результаті зменшення робочої сили, посилення кредитної політики, порушення виробничих потужностей і спаду інноваційної активності. Поки Україна продовжує боротися з пандемією COVID-19 та її прямими впливами на охорону здоров'я та економіку, вкрай важливо закласти основу для підвищення стійкості до надзвичайних ситуацій і забезпечення стійкого зростання в довгостроковій перспективі. Наслідки надзвичайних ситуацій можна зменшити внаслідок проведення ефективної державної політики та державного регулювання у сфері економіки, фінансів, будівництва та охорони здоров'я населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вороненко Ю., Радиш Я. Медичне право в системі права України: стан і перспективи розвитку. *Український медичний часопис*. URL: <https://www.umj.com.ua/article/371/medichne-pravo-v-sistemi-prava-ukrainistan-i-perspektivi-rozvitku> (дата звернення: 17.12.2020).
2. Впровадження медреформи без розбудови інфраструктури первинної ланки неможливе. URL: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/vprovadzheniya-medreformi-bezrozbudovi-infrastrukturi-pervinnoyi-lanki-nemozhlive-zubko> (дата звернення: 19.12.2020).
3. Деякі питання реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій для первинної медичної допомоги на 2019 рік : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 року № 1117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1117-2018-%D0%BF> (дата звернення: 18.12.2020).
4. Лаврентій Д. Механізм державно-приватного партнерства в процесі реформування сфери охорони здоров'я в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» ; Міністерство освіти і науки України, ПАТ Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом». Київ, 2019. 20 с.